

Достлукъ

№ 6 (32)
1990 СЕНТЕН
ФЕВРАЛЬ, 10
Джумаэртеси
Газета
1989 сенеси
июль 7 ден
нешир этиле.
Фияты 3 капик

«КРЫМСКАЯ ПРАВДА»НЫНЪ КЪРЫМТАТАР ТИЛИНДЕКИ АФТАЛЫКЪ НЕШИРИ

КООРДИНАЦИОН МЕРКЕЗ ЧАЛЫШЫП БАШЛАДЫ

Кечкен базар куню Симферопольде, Кърым улкъешнаслыкъ музейинде кърымтатар джемаатчылыгынынъ меджлиси олып кечти. Меджлисте Украина ССР Медениет фонду Кърым болюгининде кърымтатар медениети ве илимини гъайрыдан догъурув ве инкишаф эттирюв боюнда координацион меркез хусусындаки меселе бакъып чыкълды.

Меджлисте координацион меркез Уставынынъ проектлери, координацион меркезиниң правленийеси акъкъындаки меселелер боюнда къызгъын музакерелер олды. Бу музакерелерден сонъ Устав проектининъ экинджи варианты бирагъыздан къабул этильди. Сонъ экинджи меселеге кечильди. Музакерелерден сонъ координацион меркезиниң 19 адамдан ибарет правленийеси сайланды.

Меджлисиниң кунъ терти-

бинде тургъан меселелер боюнда Кърымтатар миллий арекетиниң тешкилятининъ реиси М. Джемилев (Багъчасарай ш.), Днепрпетровск инженер-къурджылыкъ институты Симферополь филиалынынъ профессоры У. Куркчи, область оджаларнынъ ихтисасыны мукеммелештирюв институтынынъ кърымтатар тили боюнда методисти С. М. Усеинов, Кърым улкъешнаслыкъ музейининъ уйкен ильмий хадими В. К. Гарагуля, оджа Т. Ильясов (Белогорск), А. Эмиров (Симферополь) ве дигерлери чыкълшта булундылар.

Бундан сонъ координацион меркез правленийесиниң меджлиси олды. Меджлисте тешкилий меселе бакъып чыкълды. Кърымтатар медениети ве илимини гъайрыдан догъурув ве инкишаф эттирюв боюнда координа-

цион меркезиниң реиси оларакъ Кърым улкъешнаслыкъ музейининъ ильмий хадими, тарихчы-этнограф Исмет Заатов сайланды. Ярдымджи реислер оларакъ Анифе Сентумер, Талат Джеппаров, Айдер Эмиров сайландылар. Кърымтатар миллий арекетиниң тешкилятининъ реиси Мустафа Джемилев координацион меркез правленийесиниң фахрий азасы оларакъ сайланды.

Иште, озъ фаалиетини СССР Конституциясына мувафыкъ амельге кечирген, озъ-озюни идаре эткен кърымтатар медениети ве илимини гъайрыдан догъурув ве инкишаф эттирюв боюнда координацион меркез кърымтатар умуммиллий арекетиниң теркибий къысымларындан бири оларакъ чалышып башлады.

Ю. ТАИРОВ.

КОРЮШОВ ОЛЫП КЕЧТИ

Область иджра комитетинде кърымтатар халкъынынъ проблемаларына багъышланган корюшов олып кечти. Корюшовни область иджра комитети реисиниң муавини А. И. Балагура алып барды. Корюшовде кърымтатар халкъынынъ озъ тарихий ватанына къайтмасы ве онынъ истикъбаллери акъкъындаки меселелер музаке-

ре этильди. Кърымтатар миллий арекетиниң етекчилеринден бири Ю. Османов (Фергана) чыкълшта булунды. Корюшовде булунгъан область партия комитети ве область иджра комитетининъ миллетлерара мунасебетлер меселелеринен огърашгъан мессюль хадимлери, кърымтатар миллий арекетиниң ак-

тивистлери, журналистлер кунъ тертибинде тургъан меселе боюнда озъ фикерлерини айттылар. Область иджра комитети реисиниң муавини А. И. Балагура озъ чыкълшында бу ерде топлангъанларны мезкур мураккеп меселениң мувафакъетли аль этильмеси огърунда гъайретлери бирлештирмеге чагъырды.

Симферопольдеки тери-галантерея фабрикасында чалышканына даа чокъ олмаса да Ленуре Абкелямова озъ чеберлиги ве ишке дикъкъатлы олувынен энди кол-

лективниң урметини къазанды. Онынъ талелелер ичюн тиккен чанталары къавий ве юксек кейфиетли ола.

А. Сентмуратовнынъ фотосы.

«АКЪМЕСДЖИТ» ДИНИЙ ДЖЕМИЕТИ ТЕШКИЛЬ ЭТИЛЬДИ

Кърымтатар халкъынынъ башына тюшкен мусибетлери ольчемек, яхут да сайып кечмек мумкюн дегиь. Бу шейлерни тек агъламакъ ве ис этмек мумкюн. Кърымтатар халкъынынъ фаджиясы онынъ къалбыни о къадар къаттырды ки, онынъ козъашларыны о къадар акъызды ки, къуракъшыгъан къальбни, къуруп къалгъан козълери аджеле суретте джанландырмакъ керек.

Бугунде-бугунъ кърымтатар халкъы къыркъ беш йылдан берли арз этип кельген къайтув пешинде булуна. Озь ана топрагъымызгъа келип ерлешир экенимиз — биз энди мында сексен бинъден зияде адамны тешкиль этемиз — биз тилимизни, медениетимизни, эдебиятымызны, динимизни гъайрыдан тиклемек керекимиз.

Акъикъатен де, дин — халкъымызнынъ рухий зенгинлигиниң темель ташларындан биридир. Халкъ бугунде онъа мухтадж. Онынъ етишмегенини эр бир алымымызда сеземиз. Иште, кеченлерде, яни февраль 3-те Симферопольде Профсоюзларнынъ медениет сарайында бу мевзугъа багъышлангъан мисли олмагъан тедебир отъкериьди. Кунъэвельден берильген илангъа му-

вафыкъ Профсоюзларнынъ медениет сарайында «Акъмесджит» кърымтатар мусульманлар диний джемиетиниң тешкилий меджлиси олып кечти.

Меджлисте «Акъмесджит» диний джемиети «Кебир» джемиетининъ (Симферополь шеэри) баш имамы оларакъ Сервер агъа Сеутов сайланды. Шевкет агъа Меназов (баш имамнынъ ярдымджысы), Бекир агъа Суджиев, Ибраим агъа Ибраимов, Ибраим агъа Салиев исе «Кебир» джемиетиниң имамлары оларакъ сайландылар.

Меджлисте диний джемиетиниң реиси оларакъ Ф. Мамедов, реис ярдымджысы, яни муавини оларакъ Сабри агъа Эмиралиев, мутевелли Сеза агъа Таиров, тефтиш комиссиясынынъ азалары оларакъ Шукри агъа Ибраимов, Эскендер агъа Сейдаметов, Сентметет агъа Умеров сайландылар.

Бу меджлисте тек Симферополь шеэринде даир меселе бакъылгъанына бакъмадан, топлангъанлар арасында Кърымнынъ дигер районлары ве шеэрлеринден кельген аркъадашлар да бар эди. Иште, меджлисте Кърымнынъ бутюн шеэр ве районларында бойле диний джемиетлер тешкиль этильмек зарур олгъаны акъкъын-

да, диний джемиетлер тешкиль этильген сонъ ис Кърым муфтийаты ве Кърым муфтийси акъкъында меселе бакъыладжагъы хусусында айтильди.

Меджлисте кърымтатар мусульманларынынъ Москва ве бутюн Русь патриархы Пименге, православ кильсесине, СССРде яшагъан бутюн православ джемаатына Мураджааты къабул этильди.

«Акъмесджит» диний джемиетиниң тешкилий меселелери бакъып чыкълган меджлисинде Кърымтатар миллий арекетиниң тешкилятининъ реиси Мустафа Джемилев иштирак этти.

Иште, бундан эвель Къарасувбазар диний джемиети, энди исе «Акъмесджит» диний джемиети тешкиль этильди. Аман-аман ярым асыр девамьында ялан-бефтанларнынъ астында къалгъан халкъымыз озъ ана топрагъына къайтып кельмекнен бир сырада мында Кърымда, рухий зенгинлигиниң виранеге огъратылгъан пытагыны гъайрыдан тиклемек ичюн ильк адымларыны атып, хайырлы иш башлады.

Ю. КАНДЫМОВ,
«Достлукъ»нынъ махсус
мухбири.

Область советининъ сессиясы

Февраль 7-де халкъ депутатлары Кърым область Советининъ сессиясы олып кечти. Сессияда Украина ССР халкъ депутатлары ве мааллий Советлерге депутатларны сайлавгъа корюльген азырлыкъ кетишаты акъкъындаки меселе бакъып чыкълды. Сессияда область иджра комитетининъ реиси В. В. Курашик докладнен чыкълшта булунды.

Сонъра музакерелер баш-

ланды. Музакере этильген меселе боюнда къарар къабул этильди.

Сессияда тешкилий меселе бакъып чыкълды.

Кърым область иджра комитети реисининъ биринджи муавини ве баш план-икътисадият идаресиниң башы оларакъ шимди СССР алякъа васталары санайысы министрнинъ муавини олып чалышкъан А. Р. Франчук сайланды.

Ёлджулар хызметинде

Багъчасарай шеэриндеки 14310 санлы автопаркта 170 автобус бар. Мында 420 адамлыкъ коллектив арасында теждрибелери ве аилыкъ планларыны зиядесинен толдыргъан айдавджылар чокълар. 1-нджи класлы айдавджы Мемет Исмаилов да олардан биридир. Бу эмексевер ве уста айдавджы эр айнынъ сонъунда пландан тыш энъ аздан 200 кумюш теслим эте. Меркезий шеэр хастаханеси — Чуфут-къале маршруты боюнда ёлджуларгъа хызмет косьтере. О эр вакыт автобус дуракъларына вакытында етип келе ве ёлджуларгъа автобус дурагынынъ адыны айтмагъа унутмай.

Мемет эмек низамыны боз-

мамакъ, якъарлыкъ икътисад этип, ёлджуларгъа юксек дереджеде хызмет косьтермек ичюн алгъан социалист меджбурнетини эда этмеге куреше. Озь ярындашы Мансур Мамутовнен акъыл таныша, автобусынынъ техникий вазиятини яхшы тутмагъа тырыша.

— Мемет киби айдавджыларымыз бир вакыт беш отурмайлар. Эгер автобуслары бозулса, дераль кергили къысымларны тапа, машинасыны тюзетип ёлджуларгъа хызметке ашыкъларлар. Оларнынъ ишлеринден мен гъает мемниуним. — дей автоколоннанынъ ёлбачысы Ю. Шварц.

А. АДЖИАЛИЕВ.
Багъчасарай

Къыйметли сыныфдашлар, урьметли оджалар...

Симферопольдеки бизим 13-нджи нумюневий кърым-татар мектебининъ сабыкъ талелелери акъкъында «Достлукъ» газетасында басылган хатырлавларны юрктен ве буюк эеджаннен окъу-йым.

О мектепни битирип чыкъкъанымызга да мына энди 50 йыл толаят. Шу мунасебетнен о вакъытта 10-нджи сыныфны битириджилернен берабер тюшкен реснимизни газетага ёллайым.

Игитлеримизининъ бир къысымы Улу Ватан дженкинде гъалебе ичюн озь джанларыны къурбан этти, бир къысымы халкъымыз башына тюшкен мусибет не-тиджесинде вефат этти.

Сонъки кере биз янъы йыл арфесинде (1940 с.) Сейдали Лёмановнынъ эвинде топ-

лашкъан эдик. О дженкиннъ башындан сонъундаже ишти-рак эткенини, дженктен сонъ исе, бизим бир чокълары-мыз киби, озь тувгъанлары-ны къыдыргъаныны билем. Сонъундан онынъ такъдир не олгъанындан хабарим ёкъ. Рустем Бораманов ве Сентжеллиль Курчиянинъ Харьковдаки арбий авиация окъув журтунда окъугъанла-рыны эшиттим. Талат Измайлов сонъки вакъытлар-гадже Псентте (Ташкент области) яшады ве андаки авушуджы механизмешкен колоннанынъ ёлбашчысы ола-ракъ чалышты.

«Достлукъ» газетасында «Биз беш къыз эдик» дени-льген макъалени буюк бир къуванчнен окъудым. Алла къысмет этсе, сагъ олсанъ, бу йыл мытлакъа Акъмес-

джитте корюшюрмиз деген умютим бар.

Корюшювимизде бизимнен берабер ашагъыдаки урьмет-ли оджаларымыз олмай-джакъ:

— Шапшал Эстер Азаров-на, химия оджапчеси, дженк вакъытында оккупантлар тарафындан асылды;

— Омеров Усеин Ибраи-мович, математика оджасы, Улу Ватан дженкиннъ иш-тиракчиси, офицер, мудафаа ишханелеринде етекчи муте-хассыс оларакъ чокъ йыл-лар чалышты;

— Бебиев, география оджасы, Ленинабадда яша-ды ве чалышты;

— Фаизов Къуртумер, физика ве астрономия оджа-сы, Улу Ватан дженкиннъ иш-тиракчиси. Офицер, Янъы-

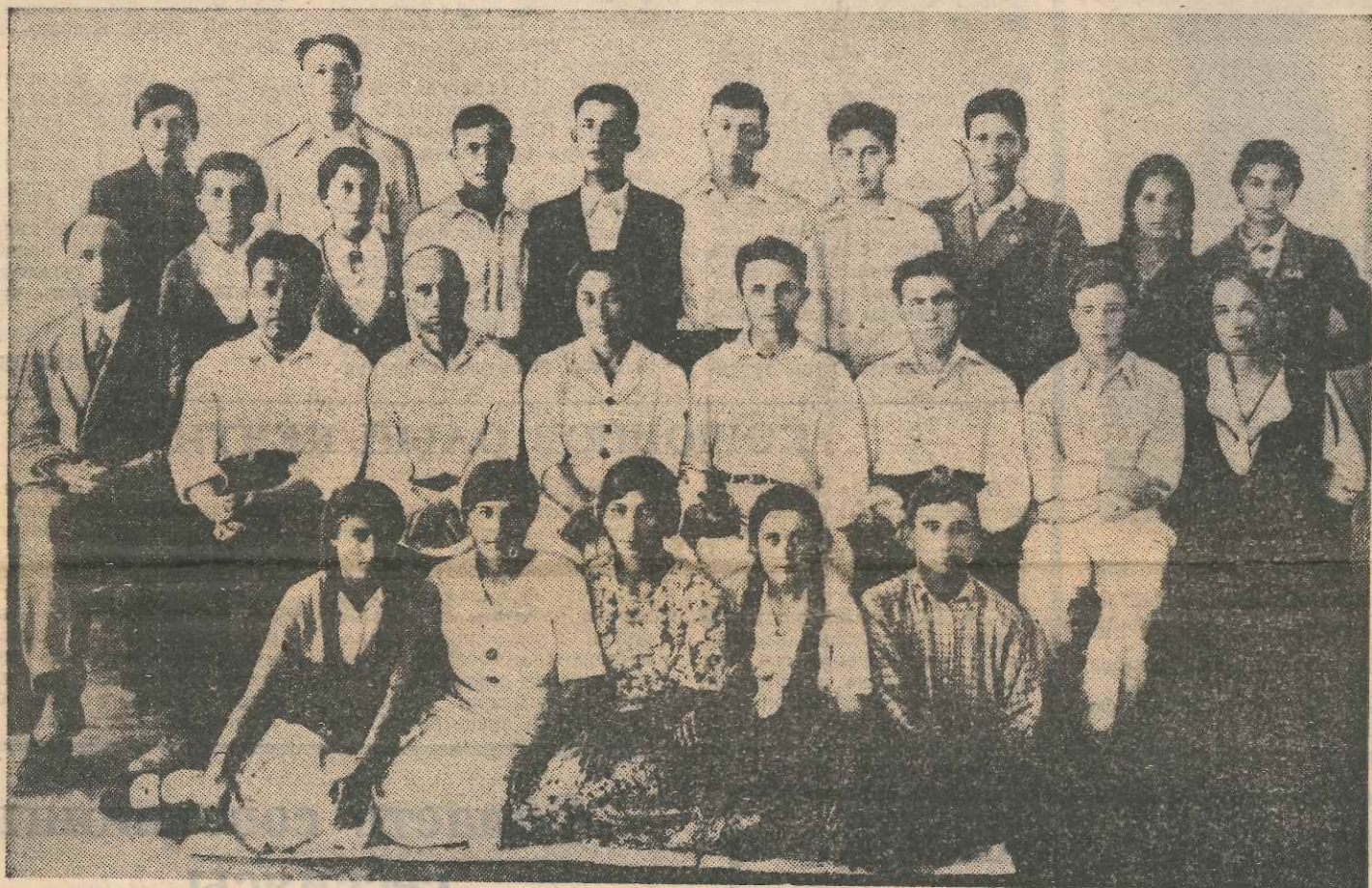
ёл шеэринде яшады ве оджа-лыкъ ятты.

Мен озь оджаларымнен чешит йылларда корюштим. Хусусан Усеин Ибраимович-ни чокъ кере расткетирдим. Мектебимизинъ директоры Фадме Къадымоллаеванынъ Узбекстанда яшагъаныны би-лем, лякин дигер оджалары-мызынъ такъдирлер манъа белли дегил. Бу йыл бир ерге топланып корюшейик деген чагъырувларга къол-тутам. Мен де дженктен эвель бизим мектепни окъуп битирген аркъадашларынъ бутюнине шойле мураджаат-та булунам: бу йылки корю-шювимизни озь ана-Ватаны-мызда майыс 18-де — хал-къымызынъ башына тюш-кен фаджиа куню отъкер-мекни тевсие этем.

Шевкет БАТЫРОВ,
Николаев шеэри.

Ресимде: 1940 сенеси Акъ-месджиттеки 13-нджи ульке-нумюневий кърымтатар мек-тебини битирген талеле ве оджалар коллективи.

Т. Зименконынъ фоторе-продукциясы.

САГЪ ОЛ, МУХТАР

Мен Сизге узакъ Магадан-дан язам. Кечкен сене Евна-торияда (Кезледе) раатлан-гъан вакъытында «Дост-лукъ» газетасыны алып окъудым. Мени Мухтар Усеинович Софунинъ язган макъалеси зияде меракълан-дырды. О, газета алмагъа истеген базы бир аркъадаш-ларга ярдым эте биледже-гини язган эди. Догърусы, мен онынъ айткъанына чокъ инанмадым. Эвге къайтып кельген сонъ, арадан чокъ кечмеді, бир даа почта къу-тусына бакъсам, не корейим, «Достлукъ» газетасы ве 1990 сенеси ичюн абуне олунгъан квитанция тура. Мен о адамнынъ эм исти-сада чалышып, эм де бой-ле ишлерге вакъыт тапкъа-нына ве бир де, аз-бучукъ масрафлар ичюн раатсыз-ланмагъыз, деп язгъанына шашам. Ойле бир адамлар бар, озь ана-бабасына мен-туп язмайлар. Мухтар исе танывагъан-бильмеген адам-ларга газета ёллай, оларны газетага абуне эте, мен-туп язып бильдире. Бойле алидженап адамларнынъ олгъанына къуванам. Олар-га бинъ тешекюр айтам.

Ш. ЗАКИРЗЯНОВ,
Магадан шеэри.

Мен Волжск шеэринде яшайым. Озь ана тилимни унутатта эдим, лякин, чокъ сагъ олсун, Мухтар Софу деген бир аркъадаш афта сайын манъа «Достлукъ» га-зетасыны ёллай. О мени 1990 сенеси ичюн де абуне япкъан. Бу эйилиги ичюн мен онъа узун омор, сагъ-лыкъ-селяметлик ве эр ан-ги ишинде мувафакъиет эль-де этмесини истейим. Меним истегимни газета вастасы-нен онъа бильдиринъиз.

Бари Эмине ИБРАИМОВНА,
Волжск шеэри.

РЕДАКЦИЯДАН: Мемле-кетимизинъ 20-ге якъын шеэринде ве базы бир кой-лерине газета ёллагъан, бу йылга абуне яздыргъан Мухтар Софунинъ адына бойле тешекюр мектюпле-ри редакциямызга дигер аркъадашлардан да чокъ ке-ле.

МИМАРДЖЫЛЫКЪКЪА ДИКЪКЪАТ

Белли олгъаны киби Кърым ярымадасында эв къу-руджылыкъ кет-кете нениш-лейджек. Къайтып башла-гъан халкъымыз бинъден бирини танмайып, янъы баш-тан юрт темеллерине би-ринджи ташларны къойып башладылар.

Асырлар бою сакъланып келинген зенгин къуруджы-лыкъ усулларымыз бир чокъ йыллар девам эткен хышым-лардан сонъ бир тамам уну-тулув дереджесине кельди. Эгер якъын ортада япылгъан нишаатларга козь таш-ласакъ, эвлеримизинъ сы-фаты эвельки баба-деделеримизинъ яшагъан ерлери-не не тыш корююште, не де ички корюниште ич де бенъземейип къалгъаныны корермиз. Бу меселе, мен беллесем, эпимизни раатсыз-ламакъ нерск. Шу себептен биз бутюн къуветимизни къойып, меселеди имкяны олгъаны къадар тюзетмеге тырышмагъ керенмиз.

Дикъкъатнен козьетилъсе, Къарасувбазар, Судакъ, Алу-

шта, Багъчасарай, Кезле-шеэрлеринде ве базы бир кой-лерде о вакъытынъ мимар-джылыкъы эсасында къурул-гъан эвлерде айры миллий хусусиетлерни корьмен мум-кюн. Бизни меракъландыр-гъан малюматны меркезний кутюпханелерде де расткети-ре билемиз. Бельки бойле язувлар — тасвирлер бизим сайгъылы окъуйджылары-мызынъ эвлеринде я да зенилеринде бардыр. Лаф-нынъ къыскасы, бизде те-шеббюсчи группанынъ тек-лифинен миллий мимарджы-лыкъымыз боюнджа комитет тешкиль этмек къарарына келинди. Бу комитетнинъ биринджи макъсады —

Кърым къуруджылыкъынынъ эвельки миллий чизгилери олгъан проектлер ишлеп чы-къмакътыр. Бу алидженап ишке истегі олгъан аркъа-дашлар Эски-Къырым шеэри-нинъ Краснормейск сокъа-гъындаки 65-нджи эвге му-радикаат этмелерини истей-миз.

И. ИЛЪЯСОВ.

Мектебимизде окъугъан кърымтатар балалары фа-культатив суретте озь ана тилимизни огренип башла-гъанына бир йыл олды. Янъы окъув йылы башлан-гъанда энди бир къач сы-ныфта ана тили дерс ола-ракъ программага кирсети-льди. Кеченлерде бизим мек-тебимизде Джанкой райо-нынъдаки мектеплерининъ окъув ишлери боюнджа му-дирлерининъ семинары олып

АЧЫКЪ ДЕРС

кечти. Семинар черчивесинде мектепте кърымтатар, рус, украин тиллери боюнджа ачыкъ дерслер отъкерильди. Бу дерслер «Талелелерни интернациональ рухта тер-биелевде халкъ яратыджы-лыкъынынъ ролю», деген мевзуда кечти. Биз ана ти-ли дерсинде «Алтын билез-

МЕКТЕП ХАБЕРЛЕРИ

лик» кърымтатар халкъ ма-салыны кечтик. Дерсте бу-лунгъан мусафирлер онъа мусбет къыймет кестилер. Дерсте аман-аман бутюн ба-лалар фааль иштирак этти-лер.

Э. АЗИЗОВА.

Майское коюндеки мек-тепининъ кърымтатар ти-ли боюнджа оджапчеси.

СУД УКЮМ ЧЫКЪАРДЫ

«Достлукъ»нынъ былтыр чыкъкъан 15-нджи санында Багъчасарай районьндаки Азек (Плодовое) коюнде ок-тябрь 7-де юзь берген фа-джиалы котек акъкъында ха-бер дердж этильген эди. Белли ки, фаджиалы акъи-бетне алып кельген токъна-шув нетиджесинде он алты яшлы Андрей Пампук пы-чакълангъан ве хастаханеде кечинген эди. О вакъыт бу фаджиалы токънашув боюнд-жа джинаий иш ачылгъан эди.

Октябрь 14-те А. Илъясов милицияга келип, япкъан джинаетини бойнуна алды... Кеченлерде Багъчасарай шеэринде область судунинъ меджлиси олды. Суд учь кунь девам этти. А. Я. Илъясовнынъ джинаийиши бакъып чыкъылды. Суд укюм чыкъарды: суд А. Я. Илъя-

совны Украина ССР Джинаий кодексининъ 206-нджи (3-нджи къысым), 93-нджи (пункт «б») ве 222-нджи (3-нджи къысым) мадделеринде козьде тутулгъан джинаетлерде къабаатлап, онъа 15 йыл кесип, азатлыкътан марум этти...

Бу ерде нокъта къоймакъ мумкюн олур эди. Лякин октябрь 7-де юзь берген фаджиалы акъибетке алып кельген токънашувдан эвель олгъан вакъиалар акъкъын-да да бир къач сёз айтмакъ керек. Фаджиалы токъна-шувдан бир афта эвель, яни сентябрь 30-да Азек (Плодо-вое) коюннинъ клубында рус ве кърымтатар яшлары ара-сында котек чыкъкъан. Эгер озь вакъытында бу котек-нинъ алып келе биледжен акъибетлерининъ огюни алув боюнджа чарелер корюльген

олса, бир афтадан сонъ къан текюльмез эди. Ички ишлер органлары сентябрь 30-да олгъан вакъиаларны тефтиш этмеге ашыкъмадылар. Милиция октябрь 7-де диско-тека насыл муитте кечят-къанынен меракъланмады. Аксине бу фаджиадан сонъ, онъа насылдыр бир миллет-лерара тюз бермеге аренет этильди. Октябрь айындан ве ондан сонъ Багъчасарай районьнда отъкерильген рус тилинде лакъырды эткен граждандарнынъ топлашу-ларында бу шей ачыкъ-ай-дын корюнди.

Багъчасарай районьнда чыкъкъан «Слава труду» га-зетасынынъ бильдиргенине коре, былтыр сентябрь 30-да олгъан вакъиалар боюнджа да соргъу ишлери алынып барыла. Лякин соргъу пск аваш кете.

ЭДЕБИЯТ ВЕ САНААТ

Кърым дженнет дегиль, достлар

Ш. СЕЛИМОВ

Кърым дженнет дегиль,
достлар,
Берилсе де алладан,
Мында чокътан не
урийлер,
Не мелеклер къалмагъан.
Кърым дженнет дегиль,
достлар,
Сиз дженнетке къызманъыз.
Алландырып-балландырып
Ялан ресим сызманъыз...

О тек Къара денъиз дегиль,
Сазлыгъы бар, голю бар.
Сувундан туз дамы
кельген
Таш топракълы чёлю бар.

Дюльбер олып корюльсе де
Къарагъанда тышындан,
Къасым айы киргенден
сонъ

Джан тунъюлир
къышындан.

...Кърым дженнет дегиль,
достлар,
Пек хорлангъан, денъишкен.
Мында нидже ёл айрылып,
Нидже ёллар кесилген.

Нидже йыллар мында аякъ
Басмагъанлар къалмагъан.
Сельбилерге торбасыны
Асмагъанлар къалмагъан.

Нидже йыллар Ешилъ ада
Олгъан керван сарайы.
Емш биткен дагъларында,
Чёллеринде — къорайы.

Зеэр—ляджсыз берекет ёкъ
Багъчасында—багъында.
Сув къалмагъан Къарасувда,
Салгъыр деген агъымда.

Кельмешекнинъ эр бир сою
Алайым деп тырышкъан.
Кентлер, койлер
борукъсыгъан
Тютюнлернен къарышкъан.

Кърым, Кърым! Бир
заманда
Бельки дженнет эдинъ сен.
Энъч исе джеэннеминъ
Къапусына кельдинъ сен.

Къайтып келе санъа, янъы
Джан береджек тамырынъ.
Шу тамырынъ иле багълы
Эр бир гъыданъ, эр сырынъ.

Кърым, сени къутарырмаз,
Сонъ макъсадкъа етермиз,
Я да сендай тапталыр да
Олюп—сёнип кетермиз.

Кърым, бельки биревлерге
Сен бир дженнет межасынъ.
Бизге исе дженнет дегиль,
Кърым, бизге-Ветансынъ!

АЗИЗ ЮРТУМ

Л. СУЛЕЙМАН

Сувунъдай сув ёкътыр, аванъдай ёкъ ава,
Азырым хызметке сенинъчюн бедава.
Азизим, топрагъынъ алтындан паалы,
Кумюш козь чограгъынъ мельэмден
шифалы.

Елемлик дагъларынынъ юзю бир дюльберлик,
Ййларар черес—усталыкъ, чеберлик.
Денъизининъ далгъасы ялыны срынеклей,
Чёллерининъ юзюнде—баарынъ бийгъ ренки.

Багъчанъда пишелер шербетли емишлер,
Тарлалар багърында берекет етише.
Кокюнъде джильвели йылдызлар кулюсю,
Янъгырай этрафта ашыкълар тюркюси.

Къанатлы еллеринъ бетлерни опелер,
Дюнъянынъ дженнети—дерелер, тёпелер.
Чокъ беля, къазаны кечирдинъ
башынъдан,
Нидже йыл къан акъты топрагъынъ,
ташынъдан.

Асретлик къурутты халкъымнынъ
алыны,
Умюте сёмеди юреклер ялыны.
Алемдай кепъ багърынъ, айбетли,
къоджаман,
Сен барсынъ: мен сенсиз ич яшап оламам.

Сен меним намусым, виджданым,
антымсынъ,
Эй, юртум, анамсынъ, аятым, багътымсынъ.

Э. КЕРМЕНЧИКЛИ

КЪАРЫЛГЪАЧ ВЕ ТОРГЪАЙ

Анълагъангъа — сюйрю сенек саз
олур, анъламагъангъа — давул-
зурна аз олур.

(Аталар сёзю)

Бир баарь сабасы юкъудан уяндым,
Азбарда чивилти.
Мен къулакъ салдым.
Анъламай эгиллип, къапыдан бакъсам,
Меракълы ал корип, айретте къалдым.

Торгъайнен къарылгъач тутунгъан давагъа,
Торгъайчыкъ ювада, къарылгъач—тышта.
Къарылгъач: «Бу эвнинъ саиби меним»—дей,
Торгъай дей: «Не ерде эдинъ сен къышта?»

Къарылгъач анълата ал ве эвалыны,
Ындыжынып агълана, акъа козьашы.
Бус-бутюн, бус-бутюн элимден кетти, дей,
Бу эвнинъ топрагъы, тобаны, ташы.

Къайдандыр эшитип бу къызгъын даваны
Яктынлап, сыгъырчыкъ кирише лафкъа.
Огютлеп торгъайны кирсете ювагъа.
Айлана къарылгъач отургъан якъкъа:

«Эй, достум, къарылгъач, не керен шамата,
Топракъ, таш, тобангъа тоярмы нефис?
Бакъ, мына бош тура терекке асылгъан
Тахтадан япылып, боалгъан къафес»

«Ёкъ,—деди къарылгъач,—мен анда
бармайджам,
Дегиль ки боялы, олса да алтын.
Анам да, бабам да догъгъан шу ювада,
Меним де бу ерде тюкленген къанатым...»

Къарылгъач къайтмады сёйлеген сёзюнден,
Онынъчюн акъыкъат олды бир таянч.
Торгъайчыкъ чивилдеп къафеске кирди,
Юваны тамирлей уста къарылгъач.

МЕРАБА, «ДОСТЛУКЪ»

Кечкен сене «Достлукъ»ны манъа конвертнен Кърым-
даки достларым ёллай эдилер. Оларнынъ эпсини сакъ-
лайым. Бу иыл исе почтаджи газетаны афтада бир кере
кетире.

Кърымда 50-ге якъын авескъярлар тёгереди олгъаныны
яктынъда «Достлукъ»тан бильдим ве пек къуwandым, афе-
рин яшларгъа!

«Достлукъ»нынъ бутюн макъалелерини окъуйым, бе-
генем; газета пек гузель, зенгин мундериджели олып чы-
къа, биринджи ерде миллий меселе тура. Шай да олмакъ
керек.

Газета санфесинде «Эй, гузель Кърым» земаневий
халкъ йырыны бассанъыз, пек мемнюн олур эдим. Чокъ
ер алмасын деп оны гармониясыз яздым. Бу йыр мектеп
талебелерине ве эр кеске керек йырдыр, халкъ озь Ва-
таны акъкъында йырларны бильмек ве йырламакъ керек.
Урьмет иле Ф. АЛИЕВ.

ЭЙ, ГУЗЕЛЬ КЪРЫМ!

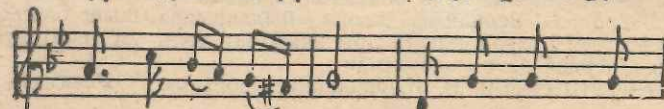
ЗЕМАНЕВИЙ КЪРЫМТАТАР ХАЛКЪ ЙЫРЫ

Хып алгъан Ф. Алиев.

Moderato.

А-луш-та-дан эс-кен ел-лер

Ю-зю-ме ур-ды, ба-ла-лыкъ-та

Ос-кен эв-ге козь-йе-рим тыш-ти.

Мен бу эв-де х-шал-ма-дым,

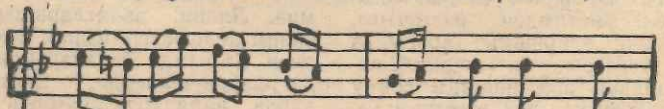
Яш-лы-гъы-ма то-хл-ма-дым,

Тат-лы шер-бет и-тал-ма-дым

Сен гу-зель Ва-тан. Ке-зе, ке-зе

То-хл-ма-дым, чокъ ер-лер-ни

Ко-рал-ма-дым, на-сыл гу-зель

Ва-та-ным-сынъ сен гу-зель Къы-рым!

I.

Алуштадан эскен еллер
юзюме урды,
Балалыкъта оскен эвге
козьлерим тюшти.
Мен бу ерде яшалмадым,
Яшлыгъыма тоялмадым,
Татлы шербет ичалмадым
Сен гузель Ватан.

Багълама:

Кезе-кезе тоялмадым,
Чокъ ерлерни коралмадым,
Насыл гузель
Ватанымсынъ
Сен гузель Кърым!

II.

Бала-чагъа Ватаным деп
козьаш тёкелер,
Къартларымыз къолын

джайып дува этелер.
Озь эвимде олгъай эдим,
Озь оджагъым коръгей
эдим,
Окюнмез, ич янмаз эдим
Севгили Ватан!
Багълама:

III.

Багъ-багъчада мейваларынъ
шекер ве шербет,
Серин аванъ, сувларынъа
асретим эльбет.
Алып селям кельдим
санъа,

Сенинъ асрет
миллетинъден,
Ал сен мени къучагъынъа
Севгили Ватан!
Багълама.

I. Тюркю эки эджанен Къы-рым деп йырлана (Ф. А.)

ГУРЗУФ ЛИМАНЫНДА

С. Османовнынъ ресими

ЯЛТАНЫНЪ ТАР
СОКЪАЧЫКЪЛАРЫНДАН
БИРИ

Х. Шамьяновнынъ ресими

ДЖЕСАРЕТ ЁЛУНДАН

М. И. КАЛИНИН ТАКЪДИМ
ЭТКЕН ОРДЕН

О биринджи вакъытларда Гъарбий джебде дженкешти. Бир къач дефа душман алкъа-сында къалды. Лякин эсир тюшмеди. Ёл таппы озъ къысымларына къошулды. О дешетли Сталинград чарпышмаларынынъ башындан сонъундаже иштирак этти. Трактор заводы ичюн олгъан чарпышмаларда къан тѣкти, фельдмаршал Паулюснинъ ордусыны сарып, эсир алууда иштирак этти...

Сонъра Насибулланынъ арбий ёлунда Одесса, Ковель ве дигер шеэрлер, Польша, Германия тарафлары бар эди. Бу дженклерде фааль иштирак этип чокъ фашистлерининъ башына еткени ичюн онъа III ве II дѣреджелли Шан-шурет орденлери такъдим олунды. Онъа бу орденлерни полк командири Сухо-руковнынъ шахсен озю такъдим эткен эди. Лякин биринджи дѣредже Шан-шурет орденни...

Бу хусуста айрыджа айтмакъ керек. Дженк битти. Немсе фашистлерининъ кулю кокке савурылды. Рейхстаг устуне Гъалебе байрагы асылды. Насибулла Велиляевни Москвада, Кремльге чагъырдылар. О Михаил Иванович Калининнен корюшти. Бутюсеоз актаскъалы Насибуллагъа биринджи дѣреджелли Шан-шурет орденни такъдим этти. Иште, бу кунъ Насибулланынъ омюринде энъ бахты ве къуванчлы кунъ оларакъ къалды.

Насибулла Велиляев дженк йылларында къостерген къараманлыкълары ичюн бир чокъ медаллернен де такъдирленди.

— 1970 сенеси, В. И. Лениннинъ догъгъа-

нына 100 йыл толгъан юбилей кунълеринде Шан-шурет орденлерининъ толу кавалерлерининъ Москвада корюшювлери олды. Бу корюшювлерге мени де давѣт эттилер. Иште, бу корюшювде Советлер Бирлигининъ маушалы, СССР Мудафаа министри Гречко мнѣ адым, фамилиям азылгъан бу саатни бахыш берген эди, — деп хатырлай Насибулла ифтихарнен.

Иззет ЭМИРОВ.

Ресимде: Н. А. Велиляев.

ХАЛКЪ ЯРАТЫДЖЫЛЫГЪЫ ХАЗИНЕСИНДЕН

АТАЛАР СѢЗЛЕРИ
ВЕ АЙТЫМАЛАР

Бу аталар сѣзлери ве айтымлары 1914 сенеси Симферопольде чыкъгъан «А. А. Боданинский, Э. Л. Мартино ве О. Мурасов тарафындан топланылгъан кърымтатар аталар сѣзлери, айтымлары ве белгилери» джыйынтыгындан алып басамыз. Аталар сѣзлери ве айтымлар джыйынтыкта берильгени киби эки тильде дердж этиле.

Джеэнемге кеткен — аркъадаш араар — Отправляющийся в ад ищет себе товарища.

Чыкъмагъан джанда умют бар — Пока душа не вышла, в ней есть еще надежда.

Козюни джумгъан таш джугатар — Зажмуривающий глаза глотает камни.

Бошбогъазны джеэнемге аткъанлар: «одун яш!» деп кычыргъан — Болтуна бросили в геенну, а он закричал: «Дрова сырые!».

Къыз бабасынынъ ат багъламагъа къазыгъы бармы?

— Есть ли у отца девушки столб, к которому можно было бы привязать лошадь?

Ашамагъа отъмеги ёкъ, озю аш сайлар — И хлеба поест у него нет, а кушанья разбирает.

Меним дегирменним арпа да чекер, курпе де — Моя мельница и ячмень мелет и крупу.

Сакъал мыйыкъкъа уймаса, онъа бербер не этер? — Если борода к усам не подходит, то что сделает цирюльник?

Алтын балчыкъкъа тюшмекнен бакъыр олмаз — Если золото упадет в грязь, оно не станет из-за этого медью.

Не къадар тюшюнсѣн де, юзуннъ ярысы эллидир — Сколько не думай, а половина ста — пятьдесят.

Сѣйлемек — сачмакътыр, динълемек — сачылгъанны джыймакътыр — Говорить, — это сеять, слушать — собирать посеянное.

Тильни бильмек — достлукъны къавийлештирмек

РУСЧА-КЪРЫМТАТАРДЖА
ЛАКЪЫРДЫ СѢЗЛЮГИ

ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ

СЫФАТЛАР

Она веселая, добрая, красивая девушка — О шенъ мера метли, дюльбер бир къыздыр.
Дует сильный, холодный, северный ветер — Кучлю, сувукъ, шималь ели эсметке.
В прошлом году лето было жарким и сухим — Былтыр из сьиджакъ ве къуру олды.
Вдали показались высокие, снежные горы — Узакъта юк сек, къарлы дагълар корюндилер.
Венок из красных, желтых и розовых цветов — Къырмазы, сары ве ал чечеклерден япылгъан гульчѣмбер.
Покрасить в коричневый, (синий, белый) цвет — Къае реңкли (мавы, беяз) тюске бояламакъ.
СЛОВСОЧЕТАНИЯ СѢЗ БИРИКМЕЛЕРИ

Средь бела дня — Купе-кунъдюз
На белом свете — Бу дюньяда
Вок о бок — Ян-янаша
Вратская могила — Къардашлыкъ мезары
Врать (взять) пример — Нумюне (ибрет) алмакъ
Врать (взять) себя в руки — Озюни къолгъа алмакъ
Врать под сомнение — Шубеленмек
Врать уроки — Дерс алмакъ
Врать (взять) слово — Сѣз алмакъ
Бросаться в глаза — Козьге чарпмакъ (корюнмек, илишмек)

Бросаться деньгами — Пара савурмакъ
Бросить взгляд — Козъ (назар) ташламакъ
Бросить обвинение — Къабаатны юклемек
Броситься на шею кому-либо — Виревнинъ бойнуна сарылмакъ

Будь что будет (была не была) — Не олса олсун
Вести в курс дела — Хабѣрдар этмек
Испокон веков — Эвель-эзельден берли
От мала до велика — Буюк-кучук, яш-къарт (эписи)
Вернуться с пустыми руками — Бош къолнен къайтмакъ
На вес золота — Алтындай паалы
Удивительная вещь — Шашыладжакъ бир шей
Непонятная вещь — Анълашылмагъан бир шей
На мой взгляд — Фикиримдже, занымджа
На первый взгляд — Бир бакъышта
Взять в расчет — Козъ огюне алмакъ
Взяться за ум — Акъылыны башына топламакъ, акъылланмакъ

В виде исключения — Мустесна оларакъ
Иметь в виду — Козъ огюнде тутмакъ, козьде тутмакъ
Упустить из виду — Унутмакъ, акъылдан чыкъармакъ
Внести вклад — Иссе къошмакъ
Внести оживление — Джанландырмакъ
Внести разлад — Ара бозмакъ
Войти в доверие — Козюне кирмек, ишанч къазанмакъ
Войти в привычку — Адѣт олып къалмакъ (девамы бар)

Нешир ичюн месуль ерине Ш. СЕЛИМОВ.

ОКЪУЙДЖЫЛАРНЫНЪ ДИКЪКЪАТЫНА!

Февраль 18-де саат 13-те Кърым улъкънаслыкъ музейнинъ [Симферополь, Гоголь сокъагы 14-нджи эв] «Мавы залында» топлашув оладжакъ. Топлашувгъа кърымтатар композиторлары, чалгъыджылар, хореографлар теклиф этилелер.

БИЛЬГЕНЛАР БАРМЫ?

А. Суворов ве Б. Хмельницкий орденли 294-нджи (874) гвардиялы танкларгъа къаршы къырылжы полкнынъ ветеранлар Совети бу йыл Гъалебе куню — майыс 9-да Монастырище шеэринде

(Черкасск областы) полкдашларнынъ корюшювини отъкѣрмекни къарарлаштыра.

Биз Руслан Исламович Зиядиновнынъ (1922 сенеси догъулгъан, 5-нджи ба-

тареянынъ алякъаджысы эди) ве бу полкта дженкешкен дигер кърымтатарларнынъ сесленмелерини истеймиз. Мураджаат ичюн адрес: 334362, Кърым обл. Черномор району, Дозорное кою, Ленин сокъагы, 32-нджи эв. А. И. Бурдинге (полк Советининъ азасы).

Достлукъ

(«ДРУЖБА») издається на крымскотатарском языке

Бизим адресимиз: 333700, Симферополь шеэри, Генерал Васильев сокъагы, 44-нджи эв.
Телефонлар: 44-79-11, 49-05-91, 44-49-08

Украина Компартиясы Кърым обкомы «Таврида» нешриятыннъ басмаханеси. Тиражы — 19.000 нуска

Газета джумаэртеси кунълери чыкъа
«Крымская правда» газетасынынъ нешири

индекс 61059
Сымарыш № 764
ВЯ 02031